

Arheološka istraživanja srednjovjekovnog naselja na položaju Rudičevo u Torčecu kraj Koprivnice

Archaeological Research of the Medieval Settlement on the Position of Rudičevo in Torčec near Koprivnica

Tajana Sekelj Ivančan

Primljeno/Received: 01.02.2007.
Prihvaćeno/Accepted: 08.02.2007.

U arheološkim istraživanjima srednjovjekovnog naselja Rudičevo u 2006. g. evidentirano je 12 tvorevina, od kojih neke predstavljaju dijelove posljednjih ostataka srednjovjekovnih stambenih objekata. Jedan od njih evidentiran je na padini brežuljka, a uništen je plavljenjem vode iz meandra, dok su ostali ostaci evidentirani na najvišem dijelu uzvišenja. Najočuvaniji objekt, iz kojeg potječe i najviše pokretnih nalaza, imao je ognjište u zapadnom dijelu, a iako mu je arheološki istraženi dio pokazivao oblik slova L, vjerojatno je u svom izvornom obliku bio kvadratičan. Od pokretnih nalaza prikupljeno je najviše keramičkih ulomaka posuda grube fature s blago zaobljenim ili raščlanjenim rubovima, ukrašenih jednostrukim valovnicama ili vodoravnim linijama na ramenu i trbuhu posude. Prema analogijama za spomenute značajke prikupljene keramike može se zaključiti da su stanovnici ovoga ruralnog naselja na tom mjestu obitavali u vremenu razvijenoga i kasnoga srednjeg vijeka.

Ključne riječi: Torčec-Rudičevo, arheološko istraživanje, naselje, kasni srednji vijek
Key words: Torčec-Rudičevo, archaeological research, settlement, Late Middle Ages

Arheološko nalazište Rudičevo smješteno je istočno od mjesta Torčec u općini Drnje (Koprivničko-križevačka županija). Položaj nazvan Rudičevo nalazi se oko 300 m istočno od ruba sela i potoka Gliboki, uz makadamski put koji vodi prema Staroj Šoderici, te istočno od položaja na kojem je arheološkim iskopavanjima dokumentirano ranosrednjovjekovno naselje iz 7. i 8. stoljeća (Prečno Pole D) (Sekelj Ivančan, Zvjerac 1997, 66; Sekelj Ivančan 2001, 46, Pl. XLIX, 312-318, Pl. L, 319-329; Sekelj Ivančan et al 2003, 117-118, sl. 3-5, T. 2.; Sekelj Ivančan 2006) i jugoistočno od naselja iz 10. i 11. stoljeća (Ledine) (Sekelj Ivančan 2005; Sekelj Ivančan et al 2005), (slika 1). Sa svoje istočne strane položaj Rudičevo okružen je isušanim starim koritom Glibokoga, koje se u vlažna doba godine puni vodom. Povišeni teren završava na zapadu jezičcem na kojem su zamijećeni površinski nalazi keramike kao i mrlje tamne zemlje.

Položaj Rudičevo tijekom posljednjih godina u više navrata obilazila su braća Zvjerac (Zlatko i Ivan Zvjerac), (Sekelj Ivančan, Zvjerac 1997, 66). Oni su s površine prikupljali brojne ulomke keramike, među kojima ima manje nalaza kasnosrednjovjekovne keramike, sporadično i prapovijesne, a najviše ulomaka koje bismo mogli opredijeliti u razdoblje ranoga i razvijenoga srednjeg vijeka. Ranosrednjovjekovnim nalazima pripada, primjerice, nekoliko ulomaka jednostavno profiliranih i ravno odsječanih rubova lonaca, zatim ulomci ukrašeni raznim vrstama valovnica, vodo-

ravnim linijama te kotačićem (Sekelj Ivančan 2001, 46, Pl. LI, 330-335).

Na temelju pregleda prikupljenih površinskih nalaza, ekipa Instituta za arheologiju (dr. sc. Tajana Sekelj Ivančan i mr. sc. Tatjana Tkalčec) provela je rekognosciranje tijekom studenoga 2002. godine. Tom su prigodom na sjeverozapadnoj padini istaknutog brežuljka zamijećene dvije nepravilne mrlje crne zemlje, jedna od druge udaljene 3 m. U dijelu zapune sjevernije mrlje evidentirane prigodom rekognosciranja, oranjem je izbačena na površinu veća količina lijepa i zapečene zemlje, zatim ulomci gorenog kamena, životinjski zub te nekoliko ulomaka srednjovjekovnih posuda. Na tim fragmentima prisutno je gusto okomito zaglađivanje unutrašnjih stijenki, zatim ukrašavanje vanjskih stijenki gustim plitkim valovnicama izvedenim tankim češljastim predmetom, ukrašavanje gustim snopom vodoravnih tanko urezanih linija. Južnija mrlja sastojala se od slične izrazito crne zemlje kao i prva. Također je pronađeno mnoštvo ulomaka lijepa i zapečene zemlje te nekoliko ulomaka keramičkih posuda (Sekelj Ivančan et al 2003, 116-117, sl. 1-2, T.1.).

S obzirom na ove pokretne i zamijećene nepokretne nalaze, tijekom 2006. g. pristupilo se problemom arheološkom iskopavanju. U razdoblju od 31. srpnja do 12. kolovoza 2006., Institut za arheologiju iz Zagreba pod vodstvom dr. sc. Tajane Sekelj Ivančan, više znanstvene suradnice, proveo je arheološka istraživanja

Sl. 1. Karta s označenim položajima arheološkog iskopa S-1 i S-2 na lokalitetu Torčec – Rudičevo

Fig. 1. Map with the marked positions of the archaeological trenches S-1 and S-2 on the site of Torčec – Rudičevo

na položaju Rudičevo¹. Tijekom arheoloških istraživanja vodena je terenska dokumentacija prema službenim obrascima Instituta za arheologiju². U ovogodišnjim istraživanjima, koja su trajala 10 radnih dana, zabilježene su 33 stratigrafske jedinice (SJ 001 - SJ 033), od kojih se mogu izdvojiti slojevi, ukopi i zapune. Prikupljeni su svi pronađeni predmeti i ukupno je uvedeno 109 vrećica (N 001 - N 109), uglavnom s nalazima keramike, životinjskih

kostiju, kućnog lijepa te zgure i nedefiniranih željeznih predmeta. Uzeto je 26 vrećica (U 001 - U 026) s uzorcima zemlje za flotaciju i ugljena za C14 analizu i analizu vrste drva. U obrazac posebnih nalaza upisano je 16 predmeta (PN 001 - PN 016). Kao dio dokumentacije, izrađeno je 15 listova crteža (crtež br. 001 - 015) u mjerilu 1:20, te 745 digitalnih fotografija.

Arheološki istražena površina iskopa S-1 iznosila je 43,25 m², a iskopa S-2 iznosila je 335,81 m², tako da je ukupna istražena površina iz 2006. godine oko 380 m².³

I - Iskop S-1

Sonda 1 (S-1) veličine 5 x 5 m postavljena je na padini brežuljka, uz sjeverni rub njive, gdje padina koso pada prema starom meandru (slika 2). U iskopu S-1 ispod humusnoga, oranog sloja (SJ 001) nalazio se sloj žute pjeskovite ilovače, koja je imenovana kao SJ 002 – sloj, zdravica (2,5 Y 5/4, light olive brown).

Nakon skidanja humusnog sloja (SJ 001) pristupilo se poliranju čitave otkopane površine. Nakon poliranja zamijećeno je da se, sredinom i u južnom dijelu po čitavoj širini iskopa, pruža tamnosivo-crna zemlja s ulom-

1 Arheološko-konzervatorska istraživanja položaja Rudičevo u Torčecu većim su dijelom financirana iz sredstava Ministarstva kulture Republike Hrvatske, a manjim iz sredstava Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, dodijeljena znanstveno-istraživačkom projektu pod nazivom "Arheološka slika srednjovjekovnih naselja Podravine" (Šifra 0197006), voditeljice dr. sc. Tajane Sekelj Ivančan. Dio novčanih sredstava osigurao je grad Koprivnica i Koprivničko-križevačka županija putem Društva za povjesnicu i starine Torčec. Uz voditeljicu istraživanja u iskopavanjima je sudjelovala djelatnica Instituta za arheologiju, znanstvena novakinja mr. sc. Tatjana Tkalčec te student 1. godine studija arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Ivan Valent. Pomoćnu stručnu i tehničku ekipu sačinjavali su: Ivan i Zlatko Zvjercac, a poslove iskopa obavljali su radnici Željko Jagušić, Ivan Jagušić, Marko Kolerek, Dražen Jelača, Miha Petrović i Marko Blažeković iz Koprivnice. Svima ovom prigodom zahvaljujem, kako na uložnim financijskim sredstvima, tako i na uložnom trudu, bez čega ova istraživanja ne bi mogla biti uspješno provedena.

2 Kompletna originalna dokumentacija nalazi se u Institutu za arheologiju u Zagrebu. Nakon stručne i znanstvene obrade nalaza i nalazišta, kopije dokumentacije kao i kompletne iskopane materijalna građa bit će predani u Muzej grada Koprivnice, nadležnom za područje gdje se lokalitet nalazi, na stalnu pohranu.

3 Tijekom istraživanja snimanje totalnom geodetskom stanicom obavila je mr. sc. Tatjana Tkalčec. Svi podaci nalaze se u Arheološko-dokumentacijskom centru Instituta za arheologiju u Zagrebu.

Sl. 2. Torčec – Rudičevo, arheološki iskop S-1 s ucrtanim ukopom dijela istraženog objekta (snimak: T. Tkalčec; crtež: T. Sekelj Ivančan)

Fig. 2. Torčec – Rudičevo, archaeological trench S-1 with the marked burial of a part of the investigated object (recorded by: T. Tkalčec; drawing by: T. Sekelj Ivančan)

cima keramike, šljunka i usitnjene cigle. Mrlja je izgledala kao izduženi kanal koji je imenovan kao **SJ 003** – zapuna tamnosiva pjeskovita zemlja (2,5 Y 3/3, dark olive brown) i **SJ 004** – ukop, a zamjećuje se u sloju SJ 002. Mrlja je zamijećena na apsolutnoj visini $\nabla 127,27$ m.

S obzirom da se izduženi kanal širio prema istoku i zapadu, iskop je proširen prateći rubove zamijećenog kanala. Na nekim mjestima napravljeni su i kontrolni iskopi kako bi se ustanovilo širi li se kanal i dalje. Nakon nekoliko metara ustanovljeno je da se kanal pruža na obje strane i nadalje, pa je odlučeno da se sonda S-1 više ne proširuje.

Objekt SJ 003/SJ 004 na sjevernom je dijelu prekrrio sloj naplavine. Taj se naplavinski sloj trgao pri struganju, što je specifičnost upravo slojeva koje je donijela voda i koji se zadržavao uz obalu neke mlake ili meandra. Osim toga, jasno je bila vidljiva linija koja se pružala smjerom SI-JZ, do kuda je naplavina dospjela i djelomično prekrila objekt. U sjeverozapadnom dijelu S-1 tako je ustanovljen siguran naplavinski sloj, imenovan kao **SJ 005** – sloj masne žute ilovače sa sivkastim dijelovima na mjestima gdje se trga pri struganju (2,5 Y 4/4, olive brown). Ispod SJ 005 nalazio se sivkasti pjegavi sloj naplavine imenovan kao **SJ 006** (2,5 Y 4/2, dark grayish brown). Oba ova sloja zadebljavaju se na sjeverozapadnoj strani, prema padini meandra.

Tijekom skidanja sloja SJ 006, na mjestu gdje se SJ 005 i SJ 006 počinju zadebljavati, između njih, pojavio se još jedan naplavinski sloj imenovan kao **SJ 007** – žuto-sivi sloj sa smeđim pjegama, masna ilovača (2,5 Y 5/2, grayish brown). Tijekom skidanja slojeva SJ 005 i SJ 007 ustanovljeno je da u njima nema nikakvih nalaza ili se oni pojavljuju sporadično. Nasuprot tomu, u sloju SJ 006 pojavljuje se veća količina arheoloških nalaza i to mnoštvo ulomaka keramike, šljunka⁴, kostiju, lijepa

i veoma mnogo ugljena, naročito na mjestu gdje taj sivi naplavinski sloj prekriva objekt SJ 003/004.

Odnos tih slojeva naročito je vidljiv u kontrolnom profilu SZ-JI koji je ostavljen duž iskopa S-1, iznad objekta. Kako bi se ustanovilo postoji li ukop objekta napravljen je još jedan profil, profil na SZ dijelu objekta SJ 003, koji se proteže smjerom SI-JZ. Gotovo je bilo nemoguće razlučiti sloj SJ 006 iznad objekta od zapune SJ 003 na tome mjestu i ostalo je nejasno gdje započinje SJ 003, a gdje se nalazi naplavinski sloj SJ 006 iznad objekta. Pri skidanju sloja SJ 006 pratila se linija na kojoj je zamijećeno pucanje zdravice, pa se pretpostavlja da je to mjesto obale meandra. Na taj način dobiven je profil SI-JZ u kojem je zamijećen djelomično očuvan ukop objekta. Ukop je neznatno udubljen na mjestu gdje je zemlja najintenzivnije sivo-crna s komadićima ugljena, s obje strane kontrolnog profila SZ-JI. Pri pražnjenju zapune uzeti su uzorci zemlje i ugljena sa svake strane objekta kojeg dijeli kontrolni profil. Zapuna je identična s obje strane, osim neznatno tamnijeg dijela zapune koja se nalazila sa zapadne strane kontrolnog profila.

U naplavinskom sloju SJ 006 – istok, vjerojatno iznad objekta SJ 003, pronađeni su ulomci brončanog lima **PN 3** te nekoliko nedefiniranih željeznih predmeta. U istočnom dijelu zapune objekta SJ 003 pronađen je ulomak kobaltno plave perle od staklene paste ukrašene bijelom valovnicom – **PN 4**.

Nakon istraživanja zapune definirani su djelomično očuvani oblici ukopa. Oblik ukopa: ukop SJ 004 na JI dijelu je kvadratičnog oblika, plitak je osim na južnom dijelu. Dimenzije: definirana dužina ukopa je 5,28 m /SI-JZ/, a očuvana širina 2,25 m /SZ-JI/. Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa je $\nabla 126,48$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 79 cm zapune.

Ukop objekta SJ 004 vidljiv je samo na jugoistočnom dijelu iskopa S-1, dok je na ostalom prostoru evidentirano dno meandra sa slojem mrtvice/zdravice sivkasto-žučkaste boje sa smečkastim žilama, masna ilovača kojoj je dodijeljen broj **SJ 009** – (5 Y 4/2, olive gray) i ukop potoka/meandra imenovan kao SJ 008.

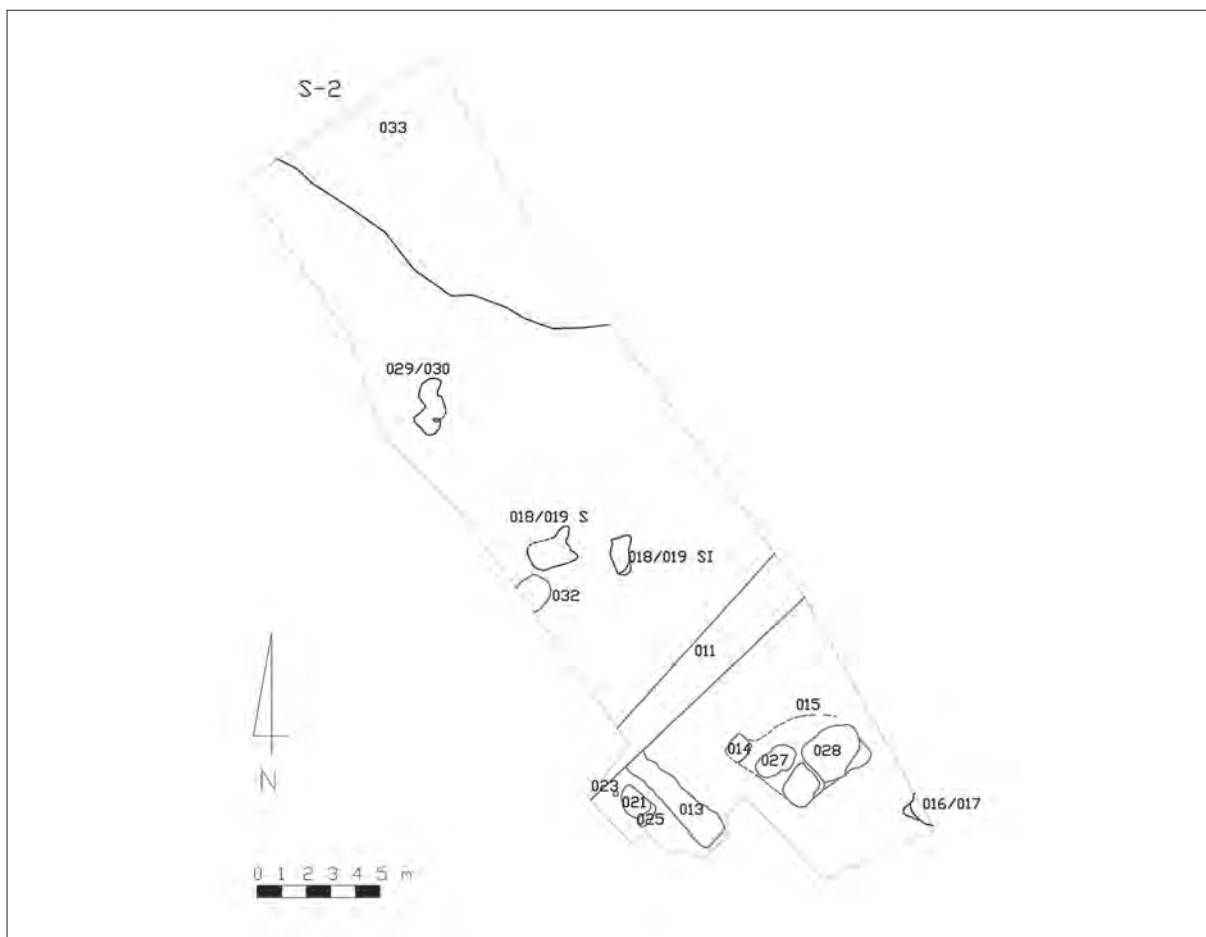
II - Iskop S-2

Jugoistočno od iskopa S-1, na samom najvišem dijelu uzvišenja Rudičevo, postavljena je veća sonda (S-2), širine 10 m (I-Z) i dužine 30 m (S-J) (slika 3). U S i SI uglu iskopa S-2 vidljiv je zadebljali sloj od naplavine neke vode iz starog meandra koji je s istočne strane okruživao uzvišenje. Sloj se nalazio ispod humusa i zamijećen je na apsolutnoj visini $\nabla 126,80$ m. Taj naplavinski sloj masne zemlje smeđe boje, koja se trgala pod strugalicama, vjerojatno nastao od mulja meandra koji čitav položaj Rudičevo okružuje sa S i I strane, imenovan je kao **SJ 033** – naplavinski sloj (2,5 Y 3/2, dark olive brown), a prostire se 13 m prema J uz istočni profil i oko 7,5 m prema Z uz sjeverni profil. Na ostaloj površini iskopa S-2, ispod oranog sloja, nalazila se žuta pjeskovita ilovača – SJ 002. Posljednjih godina oranica na kojoj su postavljene sonde je orana veoma duboko, tako da ukoliko su evidentirani neki ostaci objekata, često su u dubokim brazdama koje su sjekle sloj SJ 002. Sve zamijećene tamnije mrlje, odnosno kulturne zapune, uočene su u tom sloju SJ 002.

Po širini čitave sonde S-2 protezao se kanal smjera SI-JZ, u prosjeku širine oko 1 m, imenovan kao **SJ 010** – zapuna je smeđa rahla zemlja (2,5 Y 3/3, dark olive brown) i **SJ 011** – ukop. Južna linija kanala uz istočni profil, gdje je kanal i najširi, nalazi se na 10,85 m od JI ugla S-2, a sjeverna linija kanala se nalazi na 13 m od JI ugla S-2. Zamijećen je na apsolutnoj visini $\nabla 127,61$ m.

Kanal SJ 010/011 ukopan je u žuti pijesak SJ 002 u kojem mu se jasno vide rubovi. Proteže se dalje na

4 Količina prikupljenog šljunka iz zapune SJ 003 iznosi 27 kg, a iz sloja SJ 006/ iznad objekta iznosi 11 kg.

Sl. 3. Torčec – Rudičevo, arheološki iskop S-2 s ucrtanim ukopima istraženih objekata i obrisima zapuna uništenih objekata (snimak: T. Tkalčec; crtež: T. Sekelj Ivančan)

Fig. 3. Torčec – Rudičevo, archaeological trench S-2 with the marked burials of the investigated objects and the outlines of the fills of destroyed objects (recorded by: T. Tkalčec; drawing by: T. Sekelj Ivančan)

istok i na zapad ispod neotvorene površine. Prigodom pražnjenja kanala od nalaza je prikupljeno nešto kostiju, keramike i šljunka (SJ 010 – 2,5 kg šljunka). Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa kanala je $\nabla 127,00$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 61 cm zapune.

U JZ uglu S-2 u sloju pijeska SJ 002 izdužena mrlja smjera SI-JZ imenovana kao **SJ 012** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja s ulomcima keramike i ugljena (2,5 Y 3/2, *very dark grayish brown*) i **SJ 013** – ukop. Mrlja je zamijećena na apsolutnoj visini $\nabla 127,67$ m. U JI dijelu zapune, oko 60 cm od ruba iskopa i mjesta gdje ju je presjekao kanal SJ 010/SJ 011, pronađena je nakupina željeznih čavlića. U čitavoj zapuni bilo je nešto keramike, malo kostiju, ali dosta lijepa i šljunka (SJ 012 = 3 kg). Središnji dio zapune bio je tamnije boje, dok su rubovi bili svjetliji. U središtu je bilo dosta ugljena, i to većih komada. Prikupljen je i uzorak zemlje za flotaciju. Zanimljivost u ovoj zapuni je nalaz jelenjeg roga/paroška – **PN 7** ($\nabla 127,58$ m).

Nakon istraživanja zapune definirani su oblici ukopa. Oblik ukopa: ukop SJ 013 izduženog je oblika. Dimenzije: dužina 4,60, širina 1,10 m. Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa je $\nabla 127,38$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 29 cm zapune.

U južnom dijelu iskopa S-2 zamijećena je mrlja ovalnog oblika koja je bila dosta uništena i razvučena dubokim oranjem. Ta je mrlja imenovana kao **SJ 014** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja s ulomcima keramike, lijepa i šljunka (2,5 Y 3/2, *very dark grayish brown*) i **SJ 015** – ukop. Zamijećena je na apsolutnoj visini $\nabla 127,66$ m. Objekt SJ 014/015 se udubljuje na južnoj strani, dok je na sjevernoj veoma plitak, ustvari, očuvan

u brazdama i na tom je mjestu mrlja širine 4,12 m /SZ-JI/. Po ovalnim rubovima JI dijela zapune nalaze se veće nakupine pepela koje su zamijećene oko sredine i pružale su se do dna najdubljeg dijela zapune.

U zapuni je, uz mnoštvo keramičkih ulomaka i šljunka (19 kg), pronađeno 9 komada glinenih ovalnih predmeta. Osim njih pronađen je i ulomak nožića **PN 6** ($\nabla 127,38$ m), nedefinirani željezni predmet – **PN 10** ($\nabla 127,54$ m) i željezna strelica – **PN 15** ($\nabla 127,37$ m).

Sjeverozapadno od kontrolnog profila zamijećena je veća nakupina ugljena i zapečene zemlje. Tvorevina je imenovana kao **SJ 026** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja s ulomcima ugljena i zapečene zemlje (7,5 YR 3/2, *dark brown*) i **SJ 027** – ukop. Zamijećena je na apsolutnoj visini $\nabla 127,61$ m i predstavlja ognjište koje je u svom JI dijelu imalo vidljive ostatke gorenih greda drva koji su uzeti kao uzorak. U SZ dijelu zapune SJ 026 pronađeno je nekoliko čitavih kuhinjskih lonaca. U JZ dijelu ognjišta SJ 026 pronađen je i jedan željezni predmet **PN 9** – ulomak željeznog noža ($\nabla 127,62$ m) kao i šljunak (2 kg). Ognjište SJ 026, kao i zapuna SJ 014 vjerojatno su dio istog objekta tj. ukopa SJ 015.

Nakon istraživanja zapune definirani su oblici ukopa ognjišta. Oblik ukopa: ukop SJ 027 izduženo-ovalnog je oblika. Dimenzije: dužina 1,76 m /I-Z/ i širina 1,08 m /S-J/. Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa je $\nabla 127,30$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 31 cm zapune. Ognjište je dio stambenog objekta SJ 015.

Nakon istraživanja zapune definirani su oblici ukopa objekta. Oblik ukopa SJ 015 djelomično je očuvan, a pokazuje kvadratičan oblik, dok je ukop **SJ 028** (najdublji dio objekta) izduženo ovalnog oblika, plići na JZ

strani. Dimenzije SJ 028: najbolje očuvanog dijela objekta jesu dužine 3,90 m /I-Z/ i širine 2,0 m /S-J/, dok je ukop SJ 015 veoma plitak na S strani ukupne širine 4,12 m na liniji SZ-JI, dok mu SI dio nije očuvan. Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa SJ 028 je $\nabla 127,02$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 64 cm zapune.

Manja mrlja koja se samo nazirala i većim svojim dijelom ulazila u istočni profil S-2, u JI uglu iskopa, imenovana je kao **SJ 016** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja (2,5 Y 3/2, *very dark grayish brown*) i **SJ 017** – ukop. Zapuna ovalnog oblika zamijećena na apsolutnoj visini $\nabla 127,70$ m, uz profil dužine 1,5 m i u najvećem dijelu širine 0,54 m, nije istražena jer većim svojim dijelom ulazi u istočni profil, pa je ostavljena da se eventualno istraži kao cjelina u budućim iskopavanjima.

Sjeveroistočno od kanala SJ 010/011 zamijećena je na apsolutnoj visini $\nabla 127,52$ m kvadratična mrlja, vjerojatno ostaci objekta uništenog dubokim oranjem. Ta je mrlja imenovana kao **SJ 018** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja s ulomcima keramike, lijepa i šljunka (2,5 Y 3/3, *dark olive brown*) i **SJ 019** – ukop. Kulturna zapuna bila je očuvana u brazdama i pri jačem struganju je nestajala (do apsolutne visine $\nabla 127,40$ m). Prvobitno zamijećeni obrisi zapune su nacrtani, a nakon ponovljenog struganja ona se sastojala od dvije odvojene mrlje koje su vjerojatno pripadale istom objektu. Sjeverna, ovalna mrlja bila je dimenzija oko 1,5 m /S-J/x 2,0 m /I-Z/ dok je sjeveroistočna, oblika izduženog ovala, dimenzija oko 1,45 m /S-J/x 0,80 m /I-Z/. Ukop nije bilo moguće definirati.

Istočno od SJ 013/SJ 014 zamijećena je na apsolutnoj visini $\nabla 127,65$ m mrlja ovalnog oblika smjera SI-JZ (1,20x0,90 m). Imenovana je kao **SJ 020** – zapuna je smeđe-sivo-žute boje, pjeskovita zemlja (10 YR 4/2, *dark grayish brown*) i **SJ 021** – ukop. Sjeverozapadno od nje nalazi se manji stupić promjera oko 16 cm imenovan kao **SJ 022** – zapuna smeđe-sivo-žute boje, pjeskovita zemlja (10 YR 4/2, *dark grayish brown*) i **SJ 023** – ukop. U južnom dijelu zapune SJ 020, nalazi se zapuna vrlo slična zapuni SJ 020, ali ima više tragova crvenkastog lijepa koji je zamijećen pri struganju. Ta je ovalna zapuna izdužena smjerom S-J (1,0x0,48 m) imenovana kao **SJ 024** – zapuna je smeđe-sivo-žute boje, pjeskovita zemlja (10 YR 4/3, *brown*) i **SJ 025** – ukop, na apsolutnoj visini $\nabla 127,66$ m. Nakon pražnjenja ustanovljeno je da je SJ 020/021 vjerojatno presjekao SJ 024/025. Nalaza u ove dvije zapune bilo je veoma malo, ugljen je kontaminiran rogovima životinja koje su prošle kroz veoma plitke zapune, pa nije pogodan za analize. U zapunama je prikupljeno veoma malo jako usitnjenih ulomaka keramike i neznatna količina šljunka (10 dag). Ukopi su bili plitki tako da je očuvano svega 9 cm zapune SJ 024 ($\nabla 127,57$ m) i 15 cm zapune SJ 21 ($\nabla 127,50$ m).

Najsjevernija mrlja zamijećena u iskopu S-2 imenovana je kao **SJ 029** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja s puno gara i zapečene zemlje ili lijepa i šljunka (1,20 kg) (10 YR 3/1, *very dark gray*) i **SJ 030** – ukop. Pri pražnjenju zapune SJ 029, nepravilno izduženog oblika smjera S-J (2,34 x 0,80 m), u kojoj je bilo dosta zapečene zemlje, nije bilo moguće definirati ukop SJ 030. Naime, kada se skinula zapuna zamijećena na apsolutnoj visini $\nabla 127,47$ m, debljine svega nekoliko centimetara ($\nabla 127,41$ m), došlo se na razinu zdravoga žutog pijeska te ukop nije bilo moguće definirati. Takva je situacija bila i sa zapunom SJ 018, i to sa sjevernom i sjeveroistočnom mrljom toga uništenoga objekta kao i sa sjeverozapadnom mrljom u kući SJ 015. Sve su to bili vrlo plitki ostaci objekata ili izorani dubokim brazdama ili uništeni plavljenjem meandra.

Zapuna SJ 029 se sastojala od intenzivno tamnosivo-crne zemlje u svom središnjem dijelu u kojem je bilo dosta lijepa tj. zapečene zemlje i ugljena. Slična je situacija bila i u slučaju s ognjištem SJ 026 u kući SJ 015 te je zaključeno da je ova zapuna vjerojatno ostatak ognjišta.

Dvije mrlje koje su zamijećene kod zapune SJ 018 (SI i S mrlja) nisu imenovane svaka posebno jer predstavljaju posljednje ostatke istog objekta. Treća mrlja koja ulazi u zapadni profil iskopa S-2 imenovana je kao **SJ 031** – zapuna tamnosivo-crne boje, pjeskovita zemlja (2,5 Y 3/2, *very dark grayish brown*) i **SJ 032** – ukop. Bolje je očuvana, a zamijećena je na apsolutnoj visini $\nabla 127,56$ m. Istražen je samo dio ovalne zapune zahvaćene arheološkim iskopom. Nakon što se skinulo nekoliko centimetara zapune rahle zemlje natopljene od kiše, zemlja ispod bila je nešto svjetlija i izuzetno tvrda. U njoj je bilo puno ugljena koji je uzet kao poseban uzorak s bilješkom SJ 031-dno. Na samom dnu ukopa nalazila se zapečena crvena zemlja. Iz zapune je prikupljeno malo ulomaka keramike i šljunka (2,80 kg).

Nakon istraživanja dijela zapune definirani su oblici istraženog dijela ukopa. Oblik ukopa: ukop SJ 032 ovalnog je oblika u svom istraženom dijelu. Dimenzije: uz zapadni profil ukop je dužine 2,40 m /S-J/, a u najširem dijelu širine 1,26 m /I-Z/. Apsolutna visina dna najdubljeg dijela ukopa je $\nabla 127,05$ m, što znači da je visinski bilo očuvano oko 51 cm zapune.

Na kraju je provjerena tamnija mrlja širine oko 1 m koja se pružala smjerom I-Z između SJ 016/017 i kuće SJ 015. Radi se o nešto dubljem oranju pa je za pretpostaviti da je u neko vrijeme ovo bila granica između dviju oranica.

Arheološko nalazište Torčec – Rudičevo smješteno je istočno od mjesta Torčec u općini Drnje (Koprivničko-križevačka županija), oko 300 m istočno od ruba sela i potoka Gliboki, uz makadamski put koji vodi prema Staroj Šoderici. Sa svoje istočne strane položaj Rudičevo okružen je isušanim starim koritom Glibokoga koje se u vlažna doba godine puni vodom. Povišeni teren završava na zapadu jezičcem na kojem su u prijašnjim obilascima zamijećeni površinski nalazi keramike kao i mrlje tamne zemlje (slika 1).

Tijekom 2006. g. pristupilo se probnom arheološkom iskopavanju kojom prigodom je istražena sonda 1 (S-1) veličine 5 x 5 m postavljena uz sjeverni rub njive, na padini brežuljka, koja koso pada prema starom meandru. Druga sonda (S-2), širine 10 m (I-Z) i dužine 30 m (S-J), postavljena je jugoistočno od iskopa S-1, na samom najvišem dijelu uzvišenja Rudičevo. Tako je arheološki istražena površina iskopa S-1 iznosila 43,25 m² (slika 2), a iskopa S-2 335,81 m², odnosno ukupna istražena površina iz 2006. godine je oko 380 m² (slika 3).

Provedenim arheološkim iskopavanjima ukupno je evidentirano 12 tvorevina, od kojih neke vjerojatno predstavljaju dijelove posljednjih ostataka srednjovjekovnih objekata. Jedan od njih evidentiran je na padini brežuljka Rudičevo i uništen je plavljenjem vode iz meandra, dok su ostali ostaci evidentirani na najvišem dijelu uzvišenja. Najočuvaniji objekt iz kojeg potječe i najviše pokretnih nalaza imao je ognjište a, iako mu je arheološki istraženi dio pokazivao oblik slova L, vjerojatno je u svom izvornom obliku bio kvadratičan.

Osim ostataka ove kuće, u njenoj blizini, sa zapadne strane, evidentiran je jedan dugačak i relativno uzak kanal koji moguće predstavlja među ili ostatak srednjovjekovne parcelacije između dvaju objekata. Naime, sa zapadne strane tog kanala pronađene su kulturne tvorevine koje moguće pripadaju drugom, susjednom objek-

tu. Taj srednjovjekovni kanal presjekao je jedan recentni kanal širine oko 1 m u kojem, osim nešto životinjskih kostiju, nije bilo nalaza. Prema sjevernoj padini brežuljka evidentirane su još neke kulturne zapune, moguće ostaci objekata, ali na žalost, očuvani samo u dubokim brazdama.

Svi ukopi pretpostavljenih objekata javljaju se odmah ispod oranog sloja u sloju žutog pijeska (SJ 002). Objekti su vrlo slabo očuvani i predstavljaju posljednje ostatke nastambi, poneke od njih očuvane u debljini od svega nekoliko centimetara.

Od pokretnih nalaza prikupljeno je najviše ulomaka keramike posuda grube fature s blago zaobljenim ili raščlanjenim rubovima, ukrašenih jednostrukim valovnicama ili vodoravnim linijama na ramenu i trbuhu posude. Zanimljivost koja je evidentirana u najočuvanijem objektu su nalazi okruglih, plosnatih glinenih predmeta, o čijoj uporabnoj funkciji će se nešto više moći reći tek nakon stručne obrade. Od metalnih predmeta prikupljeno je nekoliko manjih željeznih predmeta, npr. dijelova nožića, odnosno predmeta nedefiniranih oblika. Najljepši nalaz je ulomak kobaltneplave staklene perle ukrašene bijelom nepravilnom valovnicom.

Prema analogijama za spomenute značajke prikupljene keramike može se zaključiti da su stanovnici ruralnog naselja na brežuljku Rudičevo u Torčecu na ovom mjestu obitavali u vremenu razvijenoga i kasnoga srednjeg vijeka.

Literatura

- Sekelj Ivančan T., Zvjerac I., 1997, Nekoliko srednjovjekovnih položaja u okolici Torčeca – Koprivničko-križevačka županija, ObavijestiHAD XXIX/2, Zagreb, 65-69.
- Sekelj Ivančan T., 2001, *Early Medieval Pottery in Northern Croatia. Typological and chronological pottery analyses as indicators of the settlement of the territory between the rivers Drava and Sava from the 10th to the 13th centuries AD*, BARIntSer 914, Oxford
- Sekelj Ivančan T., 2005, Torčec, Ledine 2004. – ranosrednjovjekovno naselje, AIA I, Zagreb, 45-49.
- Sekelj Ivančan T., Tkalčec T., Šiljeg B., 2003, Rezultati analize ranosrednjovjekovnih nalaza i nalazišta u okolici Torčeca, PrilInstArheolZagrebu 20, Zagreb, 113-130.
- Sekelj Ivančan T., Tkalčec T., Slovenec D., Lugović B., 2005, Analiza keramike s ranosrednjovjekovnog naselja na položaju Ledine kod Torčeca, PrilInstArheolZagrebu 21, Zagreb, 141-186.
- Sekelj Ivančan T., 2006, Probna arheološka istraživanja na položaju Prečno Pole I u Torčecu kraj Koprivnice, AIA II, Zagreb, 73-78.

Summary

The archaeological site of Torčec – Rudičevo is positioned east from the village Torčec in the municipality of Drnje (county

of Koprivničko-križevačka), about 300 m in the east from the village border and the stream Gliboki, along the macadam path leading towards Stara Šoderica (Old Gravel Pit). At its eastern side, the position of Rudičevo is surrounded by the old, dried-up bed of Gliboki, which fills with water in the moist periods of the year. The elevated terrain ends in the west by a small branch, on which surface finds of ceramics as well as patches of dark earth have been noticed (Fig. 1.).

In the course of 2006, an experimental archaeological excavation was begun, on the occasion of which the investigated probe 1 (S-1), in the size of 5x5 m, was positioned by the north border of the acres, at the slope of the hill, which falls diagonally towards the old meander. Another probe (S-2), with the width of 10 m (E-W) and the length of 30 m (N-S), was placed in the southeast of the trench S-1, on the very highest part of the elevation of Rudičevo. Thus the investigated area of the trench S-1 was 43.25 m² (Fig. 2.), and of the trench S-2 335.81 m², i.e. the area investigated in 2006 amounts in total to cca. 380 m² (Fig. 3.).

In the archaeological excavations carried out, a total of 12 artifacts was recorded, some of which probably represent parts of the last remains of medieval objects. One of them was recorded on the slope of the hill Rudičevo. It was destroyed through the flooding of the water from the meander, while the other remains were recorded on the uppermost part of the elevation. The most preserved object, from which also the largest number of the movable finds have been obtained, had a hearth and, although its archaeologically investigated part displayed the form of the letter L, it had probably been quadratic in its original form.

Apart from the remains of this house, in its immediate proximity, on the western side, a long and relatively narrow ditch was recorded, possibly representing a border or a remain of medieval parcellation between two objects, especially if the discovery of cultural artefacts on the western side of the ditch is taken into consideration, as they probably belong to the other, neighbouring object. This medieval ditch was intersected by a recent ditch with the width of about 1 m in which, apart from some animal bones, no finds were present. Towards the north slope of the hill, some additional cultural fills were registered, possibly object remains, but unfortunately preserved only in the deep furrows.

All burials of the supposed objects occur immediately below the ploughed layer, in the yellow sand layer (SU 002). The objects are very poorly preserved and represent the last remains of dwellings, some of which have been preserved in the thickness of merely a couple of centimetres.

Most frequent movable finds were fragments of crudely manufactured ceramic pots with slightly rounded or cut edges, ornamented by onefold waves or vertical lines on the shoulder and belly of the pot. A very interesting find, recorded in the most preserved object, are round, flat clay objects, the usage function of which shall be better known only after the expert processing has been carried out. As regards metal objects, several smaller iron objects have been collected, for instance parts of small knives, as well as objects of an undefined form. The most beautiful find is the fragment of a cobalt-blue glass perl, ornamented by a white irregular wave line.

By analogies to the mentioned characteristics of the ceramics collected, it may be concluded that the inhabitants of the rural settlement on the hill of Rudičevo in Torčec were resident on this spot in the periods of the High and Late Middle Ages.